

บันทึก

เรื่อง การใช้พระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดกในกรณีที่เกี่ยวข้อง
เงินประกันการศึกษาในกองมรดกของหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร

๑. คณะกรรมการกฤษฎีกา (อนุกรรมการชุดที่ ๑) ได้พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสัญญาประกันการศึกษาซึ่งหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ทำไว้ว่าจะต้องบังคับตามพระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก พ.ศ. ๒๕๖๖ หรือไม่แล้ว

๒. หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ทำสัญญาไว้ต่อบริษัทเกรทอิสเชอนไลฟ์ แอสซูรันส์ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๙ โดยระบุให้โอรสของท่าน คือหม่อมราชวงศ์ฤทธิ์สุริย กฤดากร เป็นผู้รับประโยชน์

๓. สัญญานี้เป็นสัญญาธรรมดาชนิดหนึ่งที่รู้กันทั่วไป ซึ่งบริษัทรับประกันชีวิตต่างๆ เป็นผู้ทำขึ้น หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยปีละ ๒,๕๓๕ บาท นับแต่วันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๙ เป็นต้นไปจนครบ ๑๐ ปี เบี้ยประกันภัยนี้เป็นอันไม่ต้องส่งต่อไปเมื่อท่านได้สิ้นชีพตักษัยลง ในกรณีใดก็ตาม ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินประกันปีละ ๖,๐๐๐ บาท นับแต่ปี ค.ศ. ๑๙๓๔ เป็นต้นไปจนถึงปี ค.ศ. ๑๙๔๓

๔. ต่อมาหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้สิ้นชีพตักษัยลง (วันสิ้นชีพตักษัยไม่ปรากฏในท้องเรื่อง)

๕. ปัญหาที่ว่า เงินประกันที่บริษัทจะพึงจ่ายให้แก่ผู้รับประโยชน์นั้น จะถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งมรดกของผู้สิ้นชีพตักษัยได้เพียงใดหรือไม่ และเบี้ยประกันภัยที่ได้ส่งไปแล้วนั้น จะควรเป็นอย่างไร

๖. ในปัญหาข้อแรกซึ่งเกี่ยวกับเงินประกันที่จะพึงจ่าย และไม่เกี่ยวกับเบี้ยประกันภัยที่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ส่งไปแล้วก่อนสิ้นชีพตักษัยนั้น ข้อที่จะต้องคำนึงก็คือ จำนวนเงินประกันที่จะพึงจ่ายเป็นของไม่แน่นอน ถ้าผู้รับประโยชน์ตายเสียก่อนวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๔ ก็เป็นอันไม่ต้องจ่ายเลย แต่ “เบี้ยประกันภัยที่ส่งไปแล้วทั้งหมดตามกรมธรรม์ประกันภัย รวมทั้งดอกเบี้ยทบต้นร้อยละ ๓ ต่อไป” นั้นจะต้องคืนให้แก่ผู้จัดการมรดกหรือผู้รับโอนของผู้เอาประกันภัย จำนวนเงินซึ่งอาจมีขึ้นในภายหลังและเป็นของไม่แน่นอน จะถือว่าเข้าอยู่ในรายการอันหนึ่งซึ่งอาจนำมารวมในการกำหนดค่าแห่งมรดกของผู้ตายนั้นหาชอบไม่

๗. เนื่องจากปัญหาที่เสนอมานี้เกี่ยวกับเงินประกันที่จะพึงจ่าย ฉะนั้นเงินประกันที่กล่าวนี้ย่อมไม่ตกเข้ามาอยู่ในกองมรดกของผู้ตายเลย จึงไม่อาจนำมารวมในกองมรดก เพื่อเสียค่าอากรมรดก เงินนี้จะเพิ่มเข้าในกองมรดกตกถึงผู้รับประโยชน์จากบิดาของเขา และอย่างมากก็

อาจจะต้องเสียอากรการรับมรดกเท่านั้น^๑ แต่เงินที่กล่าวนี้ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน อาจเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้รับประโยชน์จะมีชีวิตอยู่ในระหว่างวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๓๙ ถึงวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓ หรือว่าจะตายเสียก่อนวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓

๘. ในแง่กฎหมายการรวบรวมมรดกของผู้ตายตามพระราชบัญญัติอากรมรดก และการรับมรดก พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ (๑) เพราะฉะนั้นทรัพย์สินที่จะนำมารวมในกองมรดกจึงต้องมีลักษณะดังระบุไว้ในมาตรา ๖ (๑) ถ้าอ่านมาตรา ๖ (๑) แล้วก็จะเห็นว่าเงินประกันหรือเบี้ยประกันภัยที่ได้ส่งไปแล้วนั้นหาได้รวมอยู่ไม่^๒ กระทรวงการคลังก็มีได้อ้างว่ารวมอยู่ด้วย

๙. แต่กระทรวงการคลังมีความเห็นว่า อาจบังคับตามมาตรา ๘๙๗ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๓ ได้ เมื่อตรวจดูมาตรา ๘๙๗ แล้วเห็นว่า มาตรานี้เกี่ยวกับเรื่องสัญญาประกันชีวิตซึ่ง “กำหนดให้ใช้เงินเมื่อผู้เอาประกันภัยถึงซึ่งความมรณะ” โดยเฉพาะตั้งดังกล่าวไว้ในตอนต้นของมาตรา วรรคสองเกี่ยวกับเรื่องพิเศษ คือสัญญาประกันที่กล่าวนั้น กำหนดให้ใช้เงินแก่คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่ก็อยู่ภายในบังคับแห่งวรรคต้นเหมือนกัน สัญญาประกันที่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ทำไว้นั้นไม่ใช่ชนิดที่กำหนดให้ใช้

^๑ เพื่อเป็นการสนับสนุน อาจกล่าวได้ว่า ข้อนี้แม้ในทางกฎหมายก็เป็นการยากที่จะรับรองได้ เพราะเงินนั้นเป็นทุนซึ่งจะตกมาถึงผู้รับประโยชน์จากผู้รับประกันโดยตรง กล่าวคือ จากผู้มีชีวิตคนหนึ่งยังผู้มีชีวิตอีกคนหนึ่ง และเป็นการยากที่จะบังคับตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก พ.ศ. ๒๔๗๖ เพราะมาตรานี้บัญญัติว่า “บุคคลใดได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินของผู้ตาย ฯลฯ บุคคลนั้นต้องเสียอากรเรียกว่า “อากรการรับมรดก” จะกล่าวได้อย่างไรว่า หม่อมราชวงศ์ฤทธิสุริย กฤดากรซึ่งได้รับเงินประกันจากผู้รับประกันโดยตรงเป็น “เจ้าของทรัพย์สินของพระชนก”

^๒ มาตรา ๖ (๑) ถ้าผู้ตายมีสัญชาติเป็นไทย

ก) บรรดาอสังหาริมทรัพย์และสิทธิหรือประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่ในสยาม

ข) บรรดาอสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างที่มีอยู่ในสยาม

ค) บรรดาสตอก พันธบัตร ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ หรือหลักทรัพย์อย่างอื่นหรือประโยชน์ หรือสิทธิในกิจการค้า อุตสาหกรรมและวิชาชีพ โดยลักษณะเป็นหุ้นส่วน หรืออย่างอื่นทั้งที่มีอยู่ในสยามและต่างประเทศ

ง) บรรดาสิทธิเรียกร้องที่ยังค้างอยู่ในเวลาตาย หรือเงินที่จะได้รับหรือทรัพย์สินอันเกิดขึ้นแก่กองมรดก เพราะเหตุที่ตายทั้งที่อยู่ในสยามและต่างประเทศแต่ทั้งนี้ถ้ายังมีได้แย่งหรืออยู่ภายในเงื่อนไขบังคับก่อนไซ้ ข้อโต้แย้งต้องได้ระงับแล้วหรือเงื่อนไขสำเร็จลงแล้วในทางที่เป็นคุณแก่ทายาท

^๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๗

ถ้าผู้เอาประกันภัยได้เอาประกันภัยไว้โดยกำหนดว่า เมื่อตนถึงซึ่งความมรณะให้ใช้เงินแก่ทายาททั้งหลายของตนโดยมิได้เจาะจงระบุชื่อผู้หนึ่งผู้ใดไว้ไซ้ จำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้น ท่านให้พึงเอาเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้เอาประกันภัยซึ่งเจ้าหนี้จะเอาใช้นี้ได้

ถ้าได้เอาประกันภัยไว้โดยกำหนดว่า ให้ใช้เงินแก่บุคคลคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ท่านว่าเฉพาะแต่จำนวนเงินเบี้ยประกันภัยซึ่งผู้เอาประกันภัยได้ส่งไปแล้วเท่านั้นจักเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้เอาประกันภัยอันเจ้าหนี้จะเอาใช้นี้ได้

เงิน เมื่อผู้เอาประกันภัยถึงซึ่งความมรณะจึงต่างกับเรื่องในมาตรา ๘๙๗ ความมรณะของผู้เอาประกันภัยไม่มีผลเกี่ยวข้องกับการชำระเงินประกันเลย ผลมีอยู่อย่างเดียวแต่ว่าผู้รับประกันไม่ได้รับเบี้ยประกันภัยอีกต่อไป

๑๐. บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสัญญาประกันชีวิตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีอยู่อีก คือ มาตรา ๑๖๓๗ และ ๑๗๔๒ (บรรพ ๖)

แต่มาตรา ๑๖๓๗ เกี่ยวกับคู่สมรสโดยเฉพาะ และมาตรา ๑๗๔๒ เกี่ยวกับเจ้าหนี้ของผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้รับประกันประโยชน์แห่งสัญญาประกันชีวิตด้วยกัน

ถึงกระนั้นก็ควรนำสองมาตรานี้มากล่าวเสียด้วย เพราะในการจัดทำประมวลกฎหมายคราวสุดท้ายได้รวบรวมหลักกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคเช่นนี้ มาบัญญัติไว้ในสองมาตรานี้ จึงอาจเห็นได้ว่าหลักทั่วไปในเรื่องนี้มีอยู่ว่า เบี้ยประกันภัยนั้นไม่ต้องคืนเข้าในกองมรดกของผู้ตาย (และโดยเหตุนี้จึงไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของกองมรดก) เว้นแต่จะเป็นจำนวนสูงเกินส่วนเมื่อเทียบกับรายได้หรือฐานะของผู้ตาย แม้ถึงว่ามาตรา ๑๖๓๗ และ ๑๗๔๒ จะนำมาใช้แก่ผู้รับประกันประโยชน์แห่งสัญญาประกันภัยซึ่งหม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ทำไว้ไม่ได้ก็ดี ข้อที่ว่าสัญญาประกันภัยที่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ทำไว้นั้นตามกฎหมายเวลานี้ไม่จำเป็นต้องเสียอากรมรดกหรืออากรการรับมรดกอย่างใดเลยย่อมตรงตามความมุ่งหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ แล้ว เพราะเบี้ยประกันภัยที่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ได้ส่งไปแล้วไม่สูงเกินส่วนเมื่อเทียบกับรายได้หรือฐานะของท่าน

๑๑. โดยเหตุนี้จึงถือได้ว่า เงินประกันที่จะพึงจ่ายให้แก่ผู้รับประกันประโยชน์แห่งสัญญาประกันชีวิต ไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก พ.ศ. ๒๔๗๖

๑๒. สำหรับเบี้ยประกันนั้น ไม่ควรถือว่าเป็น “สินทรัพย์ส่วนหนึ่ง” แห่งกองมรดกของผู้ตาย เพราะมาตรา ๘๙๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะใช้บังคับได้เฉพาะแต่สัญญาประกันภัยที่กำหนดให้ใช้เงินเมื่อผู้เอาประกันภัยถึงซึ่งความมรณะ แต่จะใช้บังคับแก่สัญญาประกันภัยชนิดพิเศษที่กำลังพิจารณาอยู่นี้ไม่ได้ การแก้ปัญหาดังนี้เป็นผลดีทั้งในทางยุติธรรมและในทางกฎหมาย การส่งเบี้ยประกันภัยที่ไม่เกินจำนวนอันสมควรนั้นนับว่าผู้เอาประกันภัยได้ใช้รายได้ของตนตามปกติ

(ลงชื่อ) เดือน บุนนาค

เลขาธิการ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๔๗๙